

OBRAZOVÁ PUBLIKACE „KLEMENT GOTTWALD 1896 - 1953“ _VŮDCE NAŠICH NÁRODŮ TŘETÍ ČÁST

Přečtěte si kvalitní digitalizovanou kopii oslavné reprezentativní publikace „Klement Gottwald 1896 - 1953“. Desátá kapitola - část druhá - je věnována období, kdy se Klement Gottwald stal tzv. prvním dělnickým prezidentem. Knihu vydal v roce 1954 Ústav dějin Komunistické strany Československa.

Dobový text a fotografie mohou učitelé využít při přípravě zajímavých metodických materiálů pro své žáky, případně s nimi pracovat v hodině nebo semináři, mohou se stát také podkladem pro samostatnou práci či přípravu žáků.

Bibliografická citace: ÚSTAV DĚJIN KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA. Klement Gottwald: 1896 - 1953. 1. vyd. Praha: Orbis, 1954.

Pro vyváženost historického přístupu vám přinášíme ukázkou, která pojednává o době, kdy se Klement Gottwald stal tzv. prvním dělnickým prezidentem. Jejimi autory jsou Karel Kaplan a Pavel Kosatík:

STRACH ZE SSSR V roce 1948 neexistoval jiný „model“ socialismu než sovětský, spočívající na třech pilířích: industrializaci, kolektivizaci a kulturní revoluci. Jugoslávská varianta socialismu byla v samém zárodku, a už v tomto okamžiku byla z Moskvy odsouzena jako nebezpečná hereze - Gottwald byl mezi prvními mimo Sovětský svaz, kdo tento názor podpořil. Sovětský svaz platil za jediný žádoucí vzor, jemuž se mají režimy v dalších zemích východního bloku přibližovat. V prvních pounorových měsících se v Československu přesto objevily sporadické pokusy o nastolení takového „modelu“ socialismu, který by odpovídal domácím podmínkám. Odrážely specifickou situaci, v níž se KSČ ocitla po roce 1945, kdy těžila jak z vítězství sovětské armády, tak z odsunu Němců, znárodnovacích opatření nebo nové orientace země na Sovětský svaz - a kdy mělo mnoho jejích funkcionářů pocit, že bude jenom otázkou času, kdy za stranou vykročí celá společnost. (V tomto duchu proběhl masový nábor nových členů strany.) Myšlenky na specifickou, československou cestu k socialismu nebyly projevem vzdoru vůči Sovětskému svazu, ale výsledkem domácích tradic, i prvorepublikových, o něž se KSČ opírala a které byly přece jen z velké části tradicemi parlamentního boje. Nemalá část členů strany žila v představách, že i v budoucnu si bude strana počínat nějak podobně, že bude získávat lidi pro svou politiku na principu dobrovolnosti. Že je ruský revoluční teror Stalinem vyžadovanou nutností, si mnoho členů strany nepřipouštělo. Gottwald, zprvu nakloněný „specifické“ domácí cestě k socialismu, byl první, kdo vyhlásil, že určující pro další vývoj země budou sovětské zkušenosti. Šlo o typický projev jeho názorového oportunismu: ať už

zastával jakýkoli názor, nakonec se vždy řídil podle sovětského stanoviska. Typickým (a pro celou zemi osudným) projevem tohoto Gottwaldova oportunismu byl na přelomu čtyřicátých a padesátých let jeho souhlas s příchodem sovětských poradců do Bezpečnosti, armády a ostatních odvětví. Až do roku 1949 byl Gottwald proti jejich příchodu, dokonce se ho obával. Potom si však uvědomil, že nepustí-li poradce do země, má důvod k ještě větším obavám – ponese totiž před Moskvou odpovědnost za jakékoli vlastní rozhodnutí, skutečné i v Moskvě vykonstruované, kdežto přítomnost poradců nabízela možnost alibisticky na ně podstatný díl této odpovědnosti svalit. Navenek se tento alibismus projevoval jako víra či spíš naděje, že soudruzi v Sovětském svazu mají větší zkušenosti než vedení KSC a s budováním socialistické společnosti rádi pomohou. Gottwald jim tedy vydal zemi. V jednom ze svých posledních projevů (v lednu 1953) to symbolizoval tím, že své staré heslo „Sovětský svaz - náš vzor“ dokonce povýšil na zákon socialismu. Pokud tedy někdo očekával, že Gottwaldova politika bude snad mít po únoru 1948 principiální charakter, silně se zklamal. První sliby, které Gottwald porušil, byly ty, jež se týkaly zákazu represí. Ještě v průběhu krize Gottwald sliboval, že jeho strana bude i v nových podmínkách ctít zásady poslanecké imunity. Uplynulo pár dní, a prvních deset poslanců sedělo ve vězení. V únoru 1948 Gottwald také sliboval, že strana nedovolí zatýkání obyvatel – už v polovině března však oblastní úřadovny Státní bezpečnosti hlásily prvních několik set občanů uvězněných pro své jednání během krize nebo bezprostředně po ní. Záhy po převratu se také ukázalo, do jaké míry myslí Gottwald vážně své předúnorové sliby nečlenům strany, rozdílené napravo i nalevo. Jako jednu z prvních pohřbil iluzi slibované dobrovolné kolektivizace zemědělství. Naopak, proměna venkova se nakonec uskutečnila podle sovětského vzoru, bez ohledu na zvláštní domácí podmínky; ze Sovětského svazu byla převzata většina sloganů a formulací (třeba „rok velkého přelomu“) a také v tažení proti „kulakům“ byla okopírována drastická sovětská strategie z třicátých let. Při provádění této strategie se Gottwald osobně angažoval, ačkoliv ještě o pár měsíců dříve soukromě hospodářcím zemědělcům slíbil benevolentní přístup. Přestože během diskusí v moskevském exilu Gottwald zastával názor, že strana by měla přistupovat vlídně k živnostníkům, po příchodu k moci i tento záměr opustil a stanul v čele prováděných opatření vůči nim. V předsednictvu ÚV KSČ 4. dubna 1949 narýsoval smělý plán likvidace živnostnického stavu jako takového: **Pokud jde o obchodní živnosti, musíme tvrdě držet kurs na to, suchou cestou je zlikvidovat převzetím, výkupem, umrtvováním, abychom měli v nejbližší době distribuční síť až ke konzumentovi v ruce. Pokud jde o řemesla, bude to postupnější. Pokud jde o poslužné živnosti, ty nám zatím nepřekážejí.** Gottwaldova dobrá pověst v Moskvě, kterou si získal svým hladkým uskutečněním únorového převratu, mu vydržela jen pár měsíců. Už na podzim téhož roku československý vyslanec v Moskvě tlumočil do Prahy kritiku Valeriana Zorina (v té době náměstka ministra zahraničí), která se týkala snadného odchodu většiny vrcholných demokratických politiků za hranice. Nový sovětský velvyslanec v Praze Silin si potom zvykl předkládat Gottwaldovi své požadavky kategorickým tónem, nad nímž se Gottwald před svými podřízenými, sekretářkami atd. sice pobuřoval, avšak nakonec se vždycky podrobil – takže jeho blízcí spolupracovníci si o něm mezi sebou říkali: **Vzteky zatíná ruku v pěst, ale má ji v kapse.** Gottwaldova sekretářka Ludmila Kóhlerová v roce 1956 vzpomínala: **Sovětský velvyslanec se často dostavoval k soudruhovi Gottwaldovi a ten byl pak velmi zamyšlen. Jednou v Lánech po návštěvě Silina si mne soudruh Gottwald zavolal. Byl velmi rozčilen, říkal, že se už nemůže zdržet, že Silin přichází tak neuctivě, že jeho řeč je jen: trebuju, trebuju - a odkud my to máme vzít! A nemohu nic říct, protože by hned z člověka udělali titovce - tam to přece také začlo s vyslancem! To velmi soudruha Gottwalda deprimovalo a velmi nerad vyslance přijímal.** Další proměna: v letech 1945-1949 Gottwald rozhodně vystupoval proti většině projevů antisemitismu ve straně a v republice. Trval na potrestání iniciátorů protižidovských pogromů, ke kterým došlo na Slovensku v letech 1945 a 1946. Jeho postoj se začal měnit v roce 1949 a v krátké době se vyvinul v odsouzení sionismu jako agentury mezinárodního imperialismu; důsledkem změny tohoto postoje byl přinejmenším smířlivý Gottwaldův názor na vlnu antisemitismu, provázející soudní proces se Slánským a spol. Obdobný obrat prodělal bezprostředně po únoru 1948 i Gottwaldův vztah k Vatikánu a katolické církvi. V jeho projevech k funkcionářům strany z této doby je jasně znát Gottwaldův nadřazený až urážlivý postoj představitele moci k reprezentantům zejména katolické církve a náboženství. Vatikán byl podle Gottwalda jedním z mnoha nástrojů světového imperialismu a církev nejlépe organizovanou světovou antikomunistickou silou. V projevu na ÚV KSČ 9. června 1948 o tom řekl: **Musí se mít uznání k protivníkovi (církvi). Ono je to těžké, aby nás chválil, když ho vrtáte do kolena, a my jsme jim pořádně zavrtali. Víte, co to je, když církev ztrácí materiální bázi, své statky? To je poprvé v historii, kdy do takové situace přišla. Do situace, kdy je odkázána na naši dobrou vůli ... My musíme nyní, jak si to vyřídíme s prezidentem, znovu se s nimi posadit a říci pánům arcibiskupům: buďto, pánové, budete jednat jako občané Československé republiky se všemi důsledky, anebo budete poslouchat Vatikán, cizí moc... Když**

budete poslouchat vládu, tak dostanete to a to. Když budete poslouchat Vatikán, tak nedostanete nic. Za všemi těmito na první pohled náhlými a nečekanými Gottwaldovými názorovými obraty stál jeho poměr k Sovětskému svazu. Právě Gottwald zavedl tradici bezvýhradné poslušnosti československého stranického a státního vedení sovětskému. Tento v zásadě vazalský poměr se udržel nepřetržitě (s několikaměsíční přestávkou v roce 1968) až do pádu komunismu v roce 1989. Pro Gottwaldovu pozici po únoru 1948 je proto charakteristická její vnitřní rozpornost: byl sice diktátorem, avšak bez suverenity; o všem podstatném se v zemi rozhodovalo (prostřednictvím poradců a dalšími cestami) podle moskevského vedení. Nezdálo se však, že by Gottwald tímto svým postavením nějak významně trpěl, naopak měl všechny důvody považovat je za odpovídající rolím, jaké hráli vedoucí představitelé v ostatních malých zemích sovětského bloku. Postavení diktátora plynulo z politiky jeho strany, která v zemi držela všechnu moc. Tuto moc však Gottwald vykonával jen v zastoupení, jako místo-držící Moskvy - a činil tak poslušně, bez známek odporu; nepokoušel se svůj zúžený manévrovací prostor, který měl, rozšířit. O tom, že by stát mohl existovat i mimo sovětský blok, tak jako třeba Jugoslávie, Gottwald nikdy neuvažoval a bylo vyloučeno, aby tak uvažoval. Zájem Moskvy prosazoval i tam, kde s ním osobně úplně nesouhlasil nebo kde tento zájem poškozoval jeho zemi či jeho nejbližší přátele - a činil tak proto, že podpora Moskvy patřila k pilířům hnutí, o nichž nebyl ochoten diskutovat. První jeho zahraniční cesta v prezidentské funkci směřovala v září 1948 do Sovětského svazu. Předcházela jí korespondence se sovětským vůdcem, jež Gottwalda zneklidnila: naplno se v ní obnažil propukající Stalinův konflikt s Titem. Gottwald si uvědomil, že podobně jako Tito mohou být z nacionalismu obviněni například členové vedení slovenské komunistické strany (skutečně pak byli odsouzeni za údajný „slovenský buržoazní nacionalismus“), ale hlavně že i po vítězství komunistické strany může být kdokoli z jejího vedení obviněn z jakékoli úchytky - tedy i Gottwald sám. Během pobytu v Sovětském svazu pak zažil skutečné okamžiky hrůzy, když se v Praze provalila aféra s Arnoštem Kolmanem. Kolman, jeden z hlavních stranických ideologů, známý svými dlouholetými kontakty se stranickými funkcionáři v Sovětském svazu, vystoupil bezprostředně po Gottwaldově odjezdu na Krym s projevem, ve kterém obvinil stranické vedení z oportunistu: místo aby pečovalo o ideovou čistotu strany v její původní podobě bolševické sekty, otevřelo její náruč stasisicům členů, o jejichž revolučnosti není možné si dělat iluze. Vedení postupuje liknavě ve vztahu k představitelům poraženého režimu, jimž umožňuje odchod na Západ, a nepočíná si principiálně ani ve vztahu k ostatním třídním nepřátelům. Pravda byla, že Kolman svou kritikou nemířil přímo na Gottwalda, ale spíše na Slánského a představitele jeho ústředního stranického sekretariátu. Pokud by však se svou kritikou uspěl, v podstatě by to znamenalo, že z nitra strany může kdokoli ukázat na kohokoli ve stranickém vedení, a získá-li podporu Moskvy, funkcionář, byť by šlo zároveň o prezidenta, může být smeten. Gottwald se v první chvíli dokonce obával, že Kolman své vystoupení načasoval do okamžiku, kdy prezident bude v SSSR (a že tedy svůj postup koordinoval se sovětskými orgány). Dostal strach, že bude sovětskou Bezpečností zatčen. Protože neuplynul dlouhý čas od chvíle, kdy Stalin hodil přes palubu jugoslávského vůdce Tita nebo šéfa polské komunistické strany Gomulku, nebyl takový směr úvahy nelogický. Rozhovor se Stalinem, ke kterému šel Gottwald plný obav o svůj život, však nakonec skončil nad očekávání dobře - sovětský diktátor se o Kolmanovi se smíchem vyjádřil jako o „trockistovi“ a doporučil, aby byl (měl kromě československého i sovětské občanství) zatčen a převezen do Moskvy. Tak se vzápětí - ke Gottwaldově úlevě - i stalo, a Kolman potom strávil ve vězení na Lubjance tři a půl roku. Propustili ho až po zatčení Slánského. Gottwaldovy rozhovory se Stalinem v září 1948 na Krymu (uskutečnily se celkem tři) však byly pozoruhodné i jinak - československý vůdce se při nich trochu vzmužil a postěžoval si na to, že sovětští zpravodajci provádějí v závodech v ČSR průmyslovou špionáž - a dovolil si navrhnout, aby se v té věci postupovalo legálně, v rámci mezinárodní organizace pro hospodářskou spolupráci. Stalin se tvářil, jako by o takovém počínání vlastních lidí nevěděl, dal najevo své rozhořčení a slovně vyjádřil odhodlání takové špiony vyhodit. (Po tomto rozhovoru sovětská špionáž v československých továrnách pokračovala. Pozdější sovětský vůdce Chruščov nicméně uváděl, že Gottwaldova kritika „partyzánských způsobů“ sovětských „inženýrů“ při získávání výrobních tajemství v ČSR se stala nepřímým podnětem k založení Rady vzájemné hospodářské pomoci. RVHP potom prostě přijala usnesení, jímž uložila členským zemím povinnost dodávat patenty, vynálezy, výrobní postupy apod. bezplatně zástupcům dalších zemí. Tento návrh samozřejmě poškozoval ekonomicky vyspělejší členské státy, na prvním místě ČSR, představitelé československé delegace se mu však podrobili.) Poměr k Sovětskému svazu nebyl jen Gottwaldovou osobní záležitostí a nebyl ani prostým odrazem československého poměru k SSSR. Gottwald hrál při vytváření tohoto poměru aktivní roli a sám ho iniciativně budoval. Zejména po roztržce s Jugoslávií a po přesunu velkých politických procesů se členy stranického vedení do Československa (v roce 1951) představoval pro funkcionáře návod, jak má správný poměr k SSSR vypadat. Sovětské „zkušenosti“ pronikaly do všech oblastí života společnosti, hesla „Sovětský svaz - náš

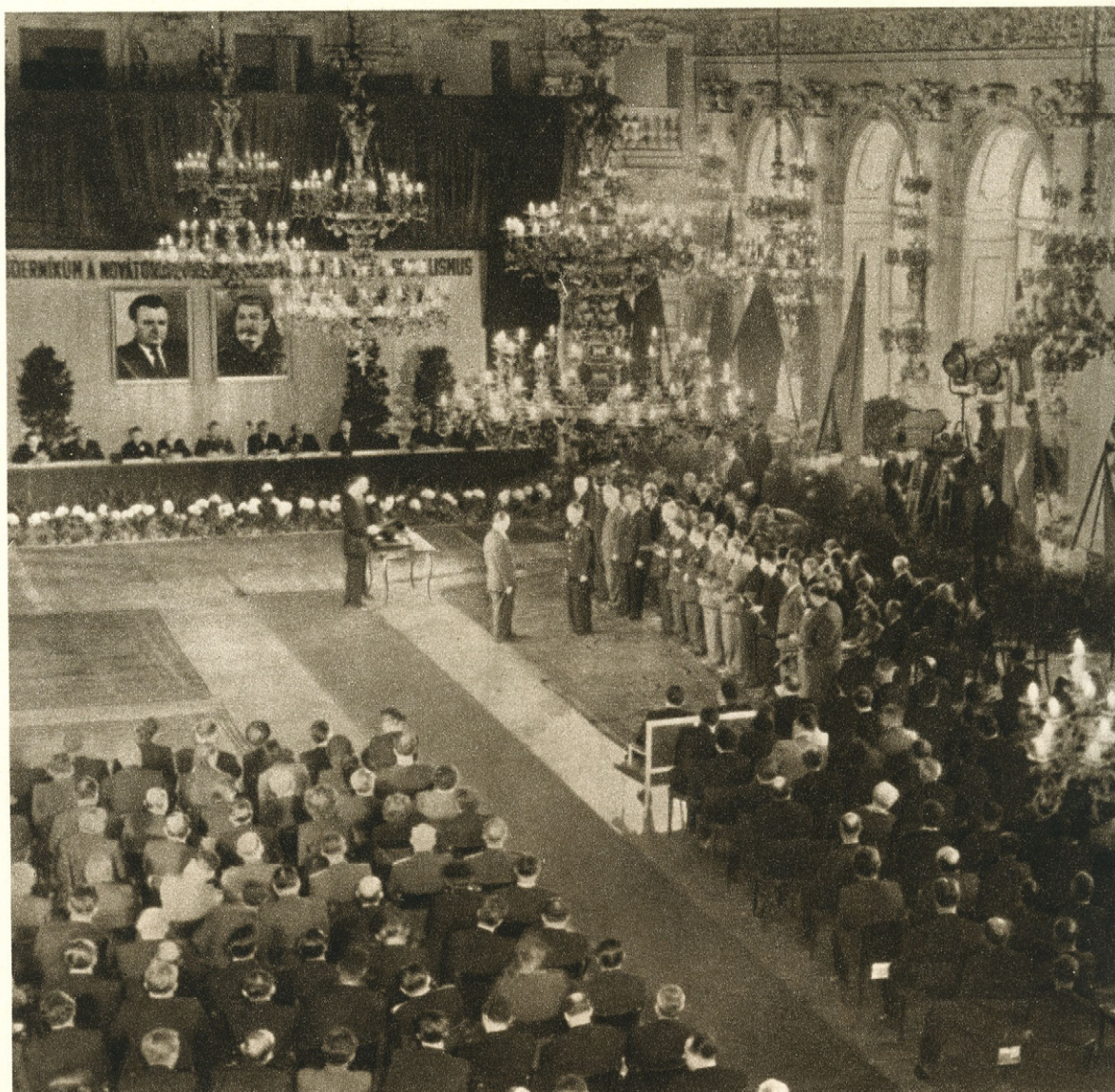
vzor“, „Se Sovětským svazem na věčné časy“, vyvěšování sovětských vlajek a obrazů sovětských státníků, hraní sovětské hymny současně s československou atd. se šířily i proto, že hlava státu považovala tento trend za jedině správný a samozřejmý. Gottwald se však angažoval i v ostatních oblastech, kde se projevovaly sovětské hospodářské zájmy. Prosazoval urychlenou přestavbu národní ekonomiky, tak aby co nejdříve mohla plně sloužit velmocenským zájmům Sovětského svazu – požadoval třeba rychlý rozvoj československého válečného průmyslu. Po celý svůj život Gottwald působil jako vycvičený funkcionář Kominterny: znamenalo to, že vůči Moskvě pociťoval jak oddanost a poslušnost, tak i strach. Především obava z Moskvy patřila k jeho hlavním povahovým rysům, takže neunikla skoro žádnému z blízkých prezidentových spolupracovníků. Celé čtyři roky od podzimu 1948 do konce roku 1952 například Gottwald odmítal další návštěvu Sovětského svazu, nejbližšího zahraničního spojence. S pravděpodobností, jež hraničí s jistotou, tak činil z obavy o svůj život. Obav však nebyl ušetřen ani doma. Z informací o životě vedoucích funkcionářů, které mu dodávala Státní bezpečnost, samozřejmě vyplývala otázka: Ke komu chodí informace o mně? Sotva si Gottwald mohl dělat iluze o tom, že by v Kremlu neměli údaje o jakémkoli jeho významnějším činu nebo názoru. Od okamžiku, kdy se v roce 1949 začala rozvíjet představa široce založeného spiknutí, které mělo vedle maďarské zasáhnout i komunistickou stranu v ČSR, byl Gottwald nucen sžít se s myšlenkou, že člověk si může být jist svým životem tím méně, čím výš se vyšvihl na žebříčku funkcí. Jeho obavy prudce vzrostly, když v roce 1952 odhalil ve svém bytě na Hradě odposlouchávací zařízení. Velitel Státní bezpečnosti ho ujistil, že o instalaci odposlechu nemá ponětí (sotva mohl říci něco jiného), Gottwald sám však tuto odpověď zřejmě očekával; osobně podezřívá spíš sovětskou než domácí zpravodajskou službu. (Kdo odposlech nainstaloval, nebylo dosud přesně zjištěno. Nedá se tedy vyloučit například možnost, že zařízení bylo určeno k zaznamenávání hovorů Gottwaldova předchůdce, prezidenta Beneše.) Gottwald byl nálezem odposlechu do té míry rozčarován, že byl rozhodnut učinit ho tématem svého rozhovoru se Stalinem při své dlouho odkládané návštěvě Moskvy. Československý prezident tam přijel v říjnu 1952 jako vedoucí stranické a státní delegace na XIX. sjezd KSSS. K rozhovoru na očekávané téma však vůbec nedošlo. Stalin sice přijal členy československé delegace na své dače, avšak rozhovoru mezi čtyřma očima, o který Gottwald žádal, se vyhnul. Skutečnost, že ho Stalin nepřijal k osobnímu jednání, Gottwalda znovu naplnila strachem, zvláště když sovětský vůdce československé komunisty obvinil, že „nechali doma Slánského řídit“ (měsíc před procesem). Většina Stalinovy kritiky sice směřovala na hlavu Zápo-tockého, Gottwald však dobře věděl, jak snadno se jejím objektem může stát kdokoli jiný, tedy i on. **POLITICKÉ PROCESY** Za Gottwaldovy vlády se nezákonnost v zemi prosadila jako běžný a vlastně rozhodující způsob prosazení moci. Prezident o praktikách Bezpečnosti před rokem 1948 i po něm věděl a není nic známo o tom, že by je byl odsuzoval. Svou autoritou nezákonnosti probíhající v zemi zaštitil a vytvořil jim prostor. Jen v období od října 1948 do konce roku 1952 vynesl Státní soud na 27 tisíc rozsudků za „protistátní činnost“. Gottwaldem propagovaná (a od sovětského vůdce přebíraná) teorie o zostřování třídního boje a nutnosti zápasu s nepřáteli zejména uvnitř strany působila na mnohé komunistické funkcionáře právě proto, že ji hlásal Gottwald, člověk s největší vnitrostranickou autoritou. Už od roku 1949 měl Gottwald k dispozici bezpočet údajů o tom, že Bezpečnost i další mocenské složky si při získávání důkazů i jindy počínají nezákonně, neučinil však nic pro to, aby tuto expanzi nezákonnosti zastavil. Nikdy se o něco podobného nepokusil. Jako člen komunistického vedení schvaloval všechny návrhy na uložení nejvyššího trestu, byl to tedy on (a nikoli soud), kdo v poslední instanci rozhodoval o životě nebo smrti. Mimoto měl jako prezident možnost udělit odsouzeným milost. Jen ve zcela výjimečných případech takovým žádostem o milost vyhověl. Nebral zřetel ani na prosby odsouzených, často vlastních dlouholetých přátel, ani na žádosti některých soudruhů v nejvyšších funkcích. Proti uložení trestu smrti generálu Heliodoru Píkovi se vyjádřili údajně i členové vlády Zdeněk Fierlinger a Ludvík Svoboda, o milost pro Miladu Horákovou zas žádaly četné mezinárodně uznávané osobnosti. V obou těchto případech (a v četných dalších) zůstal Gottwald neoblomný a poslal odsouzené na smrt, ačkoliv pro to neměl žádný osobní ani jiný důvod. V procesu se Slánským a spol. nakonec Gottwald vynesl rozsudek smrti dokonce i nad svými nejbližšími spolupracovníky, z nichž většinu znal desítky let a s nimiž spojil celou svou stranickou minulost. Počet nezákonných procesů, v nichž byly za Gottwaldovy vlády vyneseny tresty smrti, je dlouhý. K těm nejvýznamnějším patřili Píka, Horáková a spol., Slánský a spol., Žingor a spol., Světlana, Bílá legie, Květen (vojáci), představitelé církve, Babice a další. Skutečnost, že Gottwald existenci těchto procesů, jejichž nezákonnost mu byla známa, nejenže připustil, ale i podporoval, se dá vysvětlit hlavně jeho zkušeností z Kominterny, která pravila, že nepřátele je nezbytné stále hledat, a pokud by se je nalézt nepodařilo, je potřeba je vyrobit – a v inscenovaném procesu potrestat a zničit. Má proto plnou odpovědnost za masové nezákonnosti, k nimž došlo za jeho vlády a které zpětně symbolizují první léta „budování socialismu“ u nás. Patřil k nejlépe informovaným lidem o tom, jak příprava procesů probíhá. Dostával zprávy

o průběhu a výsledcích vyšetřování, získával informace o tom, jak vypadá perzekuce v sousedních zemích - Maďarsku, Polsku. Dlouhou dobu se mu dařilo odolávat tlaku maďarského komunistického vůdce Rákosiho, aby také Československo připravilo svůj velký politický proces, podobný tomu, jaký byl v Maďarsku s László Rájkem. Výsledkem Gottwaldova váhání však byl pouhý časový odklad: soud se Slánským a spol., který se uskutečnil v závěru roku 1952, jedenácti rozsudky smrti svůj maďarský „vzor“ překonal. Gottwald nejprve nevěřil v možnost, že by v Československu mohlo existovat skutečně rozsáhlé a nebezpečné stranické spiknutí. Po prvních zatčeních, v nichž šlo většinou o malé ryby (výjimkou bylo uvěznění Viléma Nového, šéfredaktora Rudého práva), se Gottwald choval jako pouhý pozorovatel, pasivní příjemce zpráv o zahajovaných a probíhajících šetřeních. Pokud přesto rozbíhající se vyšetřování nezastavil, bylo to zřejmě proto, že v dusné dobové atmosféře k tak ráznému činu, který by k němu určitě přivolal pozornost, našel odvahu. Vyhověl sice Rákosiho naléhání a nechal Noela Fielda v Praze zatknout, zdá se však, že to učinil hlavně proto, že tím chtěl od Prahy odpoutat pozornost. Zřejmě věřil, že jako „velký“ proces bude Moskvě stačit ten, jenž se odehraje v Budapešti. Jeho sekretářka Kóhlerová v lednu 1963 vypověděla: **Gottwaldovi to šlo na nervy a zlobil se, že Rákosi nechce nikomu věřit. V začátku šly ty záležitosti okolo Klementa Gottwalda, byla to věc ministerstva.** Gottwaldův postoj k procesům se změnil brzy po příchodu sovětských poradců do rezortu bezpečnosti - první dva, Lichačov a Makarov, dorazili na podzim 1949 s cílem „najít československého Rajka“. Po jejich odchodu se objevila skupina nových poradců, kteří ve Státní bezpečnosti vytvořili celý zvláštní útvar, jenž si vzal přípravu politických procesů na starost. Gottwald ani Slánský, kteří poradce společně pozvali, se z jejich přítomnosti neradovali; jako obvykle však neměli odvahu zabránit ani jejich příjezdu, ani všem důsledkům, jež z toho vyplynuly. Jako hlava spiknutí byli zpočátku tipováni buď ministr vnitra Nosek, nebo ministr zahraničí Clementis. Z podnětu poradců (a s Gottwaldovým požehnáním) tak z jeho blízkosti postupně začali mizet četní spolupracovníci. Putovali do vězení. Protože Gottwaldovo jednání bylo pro mnohé komunisty vodítkem, lze říci, že jeho obhajoba počínání poradců pomohla mnohým řadovým komunistům dospět celkem hladce k závěru, že procesy jsou správná věc. Tuto nedůstojnou roli obhájce nezákonnosti přijal Gottwald dobrovolně, z vlastní vůle. Činil tak z přesvědčení, že tím trestá opravdové viníky, nebo prostě ze strachu o svůj život? Podle svědectví Leopolda Hofmana z listopadu 1962 byla pravda to druhé: **S. Gottwald znal metody StB, znal i metody uplatňované v SSSR. To ví s. Hofman z toho, když s ním mluvil o tom, že by potřebovali znát sovětské zkušenosti, tak s. Gottwald řekl, jen aby nás nemrzely. Říká, že sám s. Gottwald, tak jak někdy naznačil, měl z nich strach.** Podle svědectví Kóhlerové sovětské poradci chodili ke Gottwaldovi velmi často, obvykle večer po dvaadvacáté hodině. Gottwald prý jejich přítomnost nesl těžce; zároveň však tvrdil, že je třeba rozmotat klubko“. Stačí prý jen zatáhnout za správnou nitku „a klubko bude rozmotáno“. Kdykoli se tedy na něho sovětské poradci obrátili (většinou prostřednictvím domácích vyšetřovatelů nebo ministra bezpečnosti) se žádostí o pomoc, snažil se jim vyhovět. Stal se tak aktivním účastníkem přípravy monstrprocesů, nikoli jen pasivním příjemcem cizích rozhodnutí. Nejvíce tato jeho aktivní role vynikla při přípravě procesu se Slánským. V lednu a únoru 1951 bylo zatčeno kolem padesáti vysokých komunistických funkcionářů ze všech sfér aparátu. Původně byli vyslýcháni k protistátní činnosti, mimo jiné k přípravě převratu, jehož obětí měl být spolu s Gottwaldem i Slánský. Po dvou měsících poradci změnil směr vyšetřování a začali své zatčené vyslýchat „na Slánského“. Zrodila se koncepce sionistického spiknutí proti straně a republice. O další dva měsíce později sovětské poradci pověřili československé vyšetřovatele vypracováním zprávy o sionistech působících na důležitých postech v ČSR. Zpráva putovala do Moskvy, kde si ji přečetl Stalin; nedal však ihned souhlas k zatčení Slánského, ale pozval si k projednání zprávy Gottwalda. Ten za sebe poslal Čepičku; Stalin mu oznámil, že dosavadní obvinění vůči Slánskému jsou nedostatečná;

navrhl však odvolat Slánského z funkce generálního tajemníka. Gottwald souhlasil a projednal se Slánským jeho přechod do úřadu náměstka předsedy vlády. V září 1951 se výměna uskutečnila. Novou příležitostí ke Slánského zatčení přinesl dopis Velkému Metaři, vyzývající nespécifikovaného adresáta k emigraci. Poradci označili za adresáta listu Slánského. Tentokrát už Stalin „nezaváhal“: vyslal do Prahy Mikojana s výzvou Gottwaldovi, aby dal Slánského okamžitě zatknout, neboť hrozí jeho odchod do ciziny. Gottwald zprvu váhal, ale nakonec zas - na opakované Stalinovo „doporučení“ - souhlasil, a tak byl Slánský v listopadu 1951 zatčen. Z toho všeho je vidět, že Gottwaldův postoj ke Slánskému, jeho nejbližšímu spolupracovníkovi, nezávisel ani tak na jeho celoživotních zkušenostech s ním, ale spíše na momentálním postoji Moskvy. Jeho chování ke generálnímu tajemníkovi se v polovině roku 1951 do té míry změnilo, že si změny povšimlo i okolí: během oslav Slánského padesátin prý z prezidentova chování místo někdejší bodrosti byl znát „odstup a chlad“. Když byl potom Slánský přeřazen do vlády, domníval se zřejmě upřímně Gottwald, že věc je vyřízena k Stalinově spokojenosti - nikoli snad proto, že by mu do té míry záleželo na Slánského osudu, ale protože se obával, že díl odpovědnosti plynoucí z případného zatčení Slánského by připadl i jemu. Když ho v listopadu 1951 Stalin o uvěznění Slánského skutečně požádal, jednal Gottwald (po kratším váhání) opět, tak jak byl zvyklý: zaplašil předchozí pochyby o důvodech zatčení a naopak začal vymýšlet důvody, proč je nutné. Ukázalo se, jak snadno je schopen sám sebe přesvědčit, o čem potřebuje. Nakonec on sám po Slánského zatčení ve stranických grémiích udával tón diskuse a určoval, co si mají členové vedení o případu myslet. Mnoho funkcionářů vzhledem k autoritě, jakou u nich Gottwald měl, přijímalo jeho názor i v této věci jako závazný a nezpochybnitelný. Ráno po nočním zatčení Slánského Gottwald svolal členy politického sekretariátu a odpoledne i předsednictvo ÚV. Zvláštností debaty v obou grémiích bylo, jak snadno se přítomní shodli na Slánského vině. (Situace byla nová v tom, že stranické orgány, zvyklé vynášet verdikt o vině před zatčením, byly tentokrát postaveny před hotovou věc a zatčení jim bylo prostě jen oznámeno.) Zvláštní také bylo, že mezi důvody Slánského zatčení Gottwald vůbec neuvedl ten hlavní, který jeho samého „přesvědčil“, totiž Stalinův příkaz z Moskvy; prezentoval akci Bezpečnosti jako výsledek vlastního rozhodnutí, k němuž prý přistoupil na základě vyšetřování nově zjištěných skutečností. **V době, kdy se věci provalily, to je před rokem, co tehda bylo na Slánském nápadné? Jeho pasivita. Na jedné straně se snažil dříve mít co nejvíce věcí v ruce. Ale když začala chalupa hořet a měl ukázat, jaká je role generálního tajemníka, a kdy měl být mezi prvními, kteří měli říkat to a to je třeba, tak pustil otěže z ruky, ať si to vylizují druzí. Nebylo u něj žádné iniciativy, ačkoliv právě on byl povolán, aby tomu stál v čele. Je řada případů, kdy provedení učiněných usnesení zdržoval a oddaloval. Když v novém světle posuzujeme, vidíme, že jeho činnost nebyla řadou chyb, ale že zde byl zlý záměr.** Při přípravě procesu byl Gottwald o všech novinkách podrobně informován a zasahoval do něj svými připomínkami. Nechával si přehrávat magnetofonové záznamy výpovědí, v době procesu vysedával u rozhlasového aparátu a pozorně sledoval přenos ze soudní síně. Kóhlerová vzpomínala: **Když sledoval proces se Slánským, nikdo na něho nesměl promluvit. Věřil všem výpovědím. Říkal, že sovětští bezpečnostní pracovníci mají zprávy, které neznáme, mají zprávy ještě z Kominterny, takže byl přesvědčen o naprosté správnosti obvinění.** Opačné svědectví podal v lednu 1963 Richard Hradec: **Když Gottwald poslouchal proces, byl rozčilen, chodil po pokoji a vyjadřoval se, že se mu nelíbí, jak se proces vede. Že to je tyátr a že to nemůže poslouchat. Bral to z toho hlediska, co tomu řeknou lidé.** Před posledním dnem procesu se Slánským a spol. oznámil Gottwald telefonicky předsedovi soudního senátu Jaroslavu Novákovi rozsudek, který má vynést: ze čtrnácti obžalovaných dostane jedenáct trest smrti a zbylí tři doživotní vězení. Tak o tom (na Gottwaldův návrh) předtím rozhodl politický sekretariát ÚV. Gottwald také zkrátil na minimum odvolací řízení (trvalo jeden den) a odmítl jednat o případných žádostech o milost. K žádnému jednání o nich tedy nedošlo, Gottwald pouze svolal politický sekretariát a stroze sdělil, že žádosti o milost přišly a že „se“ zamítnou. Třetího prosince 1951 proto obdržel jenom zprávu ministra spravedlnosti Stefana Ráise o tom, že jedenáct trestů smrti bylo vykonáno. V posledních dopisech odsouzených, které byly Gottwaldovi doručeny po popravách, všichni pisatelé popřeli, že by spáchali zločiny, ke kterým se během procesu doznali, a přísahali věrnost straně. Nelze potvrdit, že Gottwald tyto dopisy četl; v každém případě na celostátní konferenci KSČ v prosinci 1952, tři týdny po procesu, mluvil o odhalení „americké páté kolony v ČSR“, kterou měl organizovat Slánský, jako o velikém vítězství. Doposud nebyl prokázán žádný případ, kdy by Gottwald odporoval požadavku Státní bezpečnosti na zatčení některého z Jeho soudruhů. Nejenže odsouhlasil, ale dokonce doporučoval tvrdá opatření proti rodinám odsouzených a popravených, jako byly deportace nebo zaměstnání pod stálou kontrolou Bezpečnosti. Několikrát byl zaznamenán Gottwaldem vyjadřovaný údiv nad tím, kdo všechno v jeho okolí byl „zrádce“ a co všechno proti němu nebo proti straně chystal. Nezdá se přitom možné, že by výpovědím vyšetřovaných, které dobře znal, skutečně mohl ve strážlivém stavu věřit. Jeho sekretářka zazname-

nala Gottwaldův výrok (týkal se obvinění Slánského, že přemlouval lékaře Haškovce k urychlení prezidentovy smrti): **Dřív na nás posílali policajty, dnes lékaře.** Navenek Gottwald vystupoval, jako by se cítil vnitřně ospravedlněn lavinou rezolucí a ohlasů stranických orgánů, které reagovaly nejdřív na zatčení Slánského a o rok později na jeho proces. Často se také odvolával na stanovisko Moskvy. Když ho požádali, aby dal Slánského zatknout, chvíli váhal, ale nakonec tak rozhodl: Nemá prý sice důkazy, vysvětloval, ale Stalin, který je měl tolikrát v minulosti, jistě i tentokrát ví, co dělá. Tvářil se, jako by skutečně důvěřoval sovětským poradcům a věřil, že mají větší zkušenosti než jeho soudruzi. Byly zaznamenány jen dva případy, kdy Gottwald požadavkům poradců neustoupil: poprvé, když rozhodl, že v obžalovacím a soudním spise nebude u obviněných používáno označení „židovská národnost“. Podruhé, když odmítl, aby před soudem vystoupili „svědci“, kteří měli „dokázat“ Slánského vinu na tragické smrti Jana Švermy. Bylo vlastně zvláštní, že proces se Slánským a spol. neotřásl Gottwaldovou důvěrou mezi členy strany. Obecným názorem, který proces vyvolal, totiž bylo, že vedení strany zaspalo, když dovolilo tak nebezpečnému nepříteli, jakým byl Slánský, provozovat jeho ďábelské rejdy. Řadoví komunisté vytýkali liknavost všem členům vedení strany -s jedinou výjimkou, a tou byl Gottwald. Jako by najednou cítili, že potřebují zachovat zdání, že „tam nahoře někdo je“, pěli na Gottwalda jen chválu. Zůstal pro ně vlastně jediným zbývajícím vrcholným politikem, ke kterému byli ještě schopni cítit důvěru. Protože si to přáli. Proces se Slánským v myslích těchto lidí proto Gottwalda místo zatracení definitivně dosadil do pozice stranického symbolu: „Řekneme strana - myslíme Gottwald; řekneme Gottwald - myslíme strana.“ Tato autorita Gottwaldovi nakonec možná posloužila především v očích Moskvy - zlikvidovat člověka, který byl v očích tolika lidí živým symbolem strany, byla zřejmě dokonce i pro Stalina silná káva.

ZDROJ: KAPLAN, Karel a Pavel KOSATÍK. Gottwaldovi muži. Vyd. 1. Litomyšl: Paseka, 2004, 333 p., [32] p. of plates. ISBN 80-718-5616-9.

SLAVNOSTNÍ AKT VYZNAMENÁNÍ NEJLEPŠÍCH PRACOVNÍKŮ A PRACOVNÍCH KOLEKTIVŮ VE ŠPANĚLSKÉM SÁLE NA PRAŽSKÉM HRADĚ 30. DUBNA 1952.

„Dnešní slavnost potvrzuje, že v naší lidově demokratické republice, oprostěné od staré měšťácké lžidemokracie, důsledně, věrně a neochvějně je a bude stále plněno heslo naší staré, nezapomenutelné a vítězné dělnické hymny: „Buď práci čest!““

Antonín Zápotocký

250

KLEMENT GOTTWALD S ANTONÍNEM ZÁPOTOCKÝM MEZI VYZNAMENANÝMI PRACOVNÍKY 30. DUBNA 1952.

„...na cestě dalšího rozvoje socialistického soutěžení je třeba pozvednout soutěžení na vyšší úroveň novátorskou využitím zkušeností sovětských stachanovců.“

Kl. Gottwald 1951—1953, str. 66.

251

PŘEHLÍDKA ČS. OZBROJENÝCH SIL NA LETENSKÉ PLÁŇI V PRAZE 9. KVĚTNA 1952.

„U vědomí, jaký význam má při obraně vlasti jednota lidu, naplněná nezlomnou vůlí a úsilím zničit každého útočníka, je třeba upevňovat i jednotu všech složek ozbrojených sil. Bratrství ve zbrani mezi pozemními a leteckými silami naší armády, Pohraniční stráží, Sborem národní bezpečnosti a Lidovými milicemi musí být proto neustále posilováno a zpevňováno.“

Kl. Gottwald 1951—1953, str. 168.

252

KLEMENT GOTTWALD S MARŠÁLEM KONĚVEM NA PŘEHLÍDCE ČS. OZBROJENÝCH SIL 9. KVĚTNA 1952.

„Náš lid a jeho ozbrojené síly jsou pevně a neochvějně odhodlány nadále súčtovat s každým, kdo se pokusí narušit jeho jednotu, jeho pevný svazek se Sovětským svazem a jakýmkoli způsobem ohrozit naši cestu vpřed k dosažení úplného vítězství socialismu v naší krásné, vzkvétající vlasti.“

Kl. Gottwald 1951—1953, str. 159.

253

KLEMENT GOTTWALD S ANTONÍNEM ZÁPOTOCKÝM V ROZHOVORU S VEDOUČÍM DELEGACE KOMSOMOLU POSLANCEM NEJVYŠŠÍHO SOVĚTU SSSR N. V. ZAJČIKOVEM 26. ČERVNA 1952 V LÁNECH.

„Také u nás se Svaz mládeže musí stát spolehlivou zálohou strany.“

Z rozhovoru Klementa Gottwalda s delegací Komsomolů.

KLEMET GOTTWALD SE SOVĚTSKÝM VELVYSLANCEM A. J. BOGOMOLOVEM PŘI JEHO NÁSTUPNÍ AUDIENCI 9. ČERVENCE 1952.

„Od svého vítězství před téměř 35 lety vystupuje sovětský lid vždy a při každé příležitosti jako skutečný a obětavý přítel a ochránce československého pracujícího lidu a jeho zájmů. Náš lid nikdy nezapomene jasného a nekompromisního postoje Sovětského svazu k mnichovským událostem, kdy náš lid byl zrazen t. zv. svými spojenci na západě, kteří se vydávali za jeho přátele a ochránce. Vítězství Sovětského svazu a hrdinné Sovětské armády nad hitlerovským fašismem přineslo Československu osvobození a umožnilo jeho lidu nastolení lidově demokratického zřízení.“

Z projevu Kl. Gottwalda k sovětskému velvyslanci A. J. Bogomolovovi 9. července 1952.

255

KLEMENT GOTTWALD V RUZYNI V DEN ČS. LETECTVA 7. ZÁŘÍ 1952.

KLEMENT GOTTWALD S ANTONÍNEM ZÁPOTOCKÝM A VILIAMEM ŠIROKÝM PŘED ODJEZDEM NA XIX. SJEZD KSSS DO MOSKVVY 1. ŘÍJNA 1952.

„A není zveličováním, když řekneme, že dnes, ve dnech zasedání tohoto historického sjezdu, jsou k moskevskému Kremlu, k soudruhu Stalinovi, k vám všem upřeny zraky milionů občanů Československa.

To není náhoda. V době předválečného kapitalistického panství jsme se u sovětských bolševiků učili, jak bít vlastní kapitalisty. V době Veliké vlastenecké války, kdy naše vlast úpěla pod patou hitlerovských okupantů, věděl náš lid, že hvězda osvobození vzhází na východě. A když hrdinná Sovětská armáda pod vedením geniálního vojevůdce

PŘI ODJEZDU NA XIX. SJEZD KSSS.

soudruha Stalina zlámala vaz Hitlerovi, bylo i nám usnadněno, že jsme se vypořádali s vlastními kapitalisty, zlomili a rozdrtili jejich pokus o kontrarevoluční puč, zřídili Československo lidově demokratické a přistoupili k budování socialismu v naší zemi.

Nyní se k vám chodíme učit, jak budovat socialismus. A výsledky XIX. sjezdu VKS(b), jakož i nové fundamentální dílo soudruha Stalina „Ekonomické problémy socialismu v SSSR“, budou i pro nás nevyčerpatelnou studnicí poučení v naší každodenní práci a v každodenním boji za výstavbu a upevnění socialistického řádu v Československu, v boji za udržení míru.“

Z projevu Kl. Gottwalda na XIX. sjezdu KSSS v Moskvě 8. října 1952.

259

KLEMENT GOTTWALD PODÁVÁ ZPRÁVU Z XIX. SJEZDU KSSS NA AKTIVU PRAŽSKÝCH FUNKCIONÁŘŮ KSČ V PRŮMYSLOVÉM PALÁCI 23. ŘÍJNA 1952.

„Není proto divu, že tam v Moskvě — ve zdech staroslavného Kremlu za přítomnosti soudruha Stalina a jeho předních spolupracovníků, v kruhu zástupců pokrokových lidí téměř všech zemí světa — není divu, že tam jsme se znovu utvrdili v jistotě, jak správnou cestu volil náš lid, když v květnu 1945 osud svůj, osud svého národa a osud svého státu spojil s tímto nepřemožitelným táborem míru, pokroku a socialismu; jak správně jednal, když v únoru 1948 rozdrtil pokus bývalých vládnoucích tříd strhnout náš stát znovu do područí imperialismu a na

260

NA AKTIVU PRAŽSKÝCH FUNKCIONÁŘŮ KSČ V PRŮMYSLOVÉM PALÁCI 23. ŘÍJNA 1952.

cestu k novému Mnichovu, a jak správné bude, když i napříště rozdrtí každého, kdož by o podobný pokus v jakékoli formě a z jakékoholi místa chtěl usilovat.

Nebot jen a jen v nepřemožitelném táboře míru, pokroku a socialismu, v čele se Sovětským svazem a pod vedením velkého Stalina je zabezpečena budoucnost našich národů, naší republiky a štěstí našeho lidu.“

Z projevu Kl. Gottwalda na aktivu pražských funkcionářů KSČ v Průmyslovém paláci 23. října 1952.

261

KLEMET GOTTWALD SE ZÚČASTNIL VYSTOUPENÍ STÁTNÍHO GRUZÍNSKÉHO SOUBORU V PRAŽSKÉ LUCERNĚ 5. PROSINCE 1952.

262

KLEMENT GOTTWALD PO VYSTOUPENÍ GRUZÍNSKÉHO SOUBORU MEZI NÁVŠTĚVNÍKY.

KLEMENT GOTTWALD NA CELOSTÁTNÍ KONFERENCI KSČ 16. PROSINCE 1952.

„...ve straně a jen ve straně je záruka, že se náš lid osvobodil. Ve straně a jen ve straně je záruka, že se páni nikdy nevrátí k moci. Ve straně a jen ve straně je záruka, že vybudujeme pro náš pospolitý lid šťastnou socialistickou budoucnost. Jedinec, byť by byl jakkoli vysoko postavený, může zklamat, může zradit. Strana však, soudruzi a soudružky, neznechá nikdy.“

Z projevu Kl. Gottwalda na celostátní konferenci KSČ 16. prosince 1952.

CELOSTÁTNÍ KONFERENCE KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA, KTERÁ SE KONALA VE DNECH 16.—17. PROSINCE 1952 VE ŠPANĚLSKÉM SÁLE NA PRAŽSKÉM HRADĚ, SCHVÁLILA REFERÁT PŘEDSEDY STRANY SOUDRUHA KLEMENTA GOTTWALDA O POLITICKÉ A ORGANISAČNÍ PRÁCI STRANY A NÁVRHU NOVÝCH STANOV KSČ JAKO SMĚRNICI PRO DALŠÍ PRÁCI STRANY.

S IVANEM OLBRACHEM NA CELOSTÁTNÍ KONFERENCI KSČ.

266

MEZI DELEGÁTY CELOSTÁTNÍ KONFERENCE KSČ.

267

KLEMENT GOTTWALD PŘI NOVOROČNÍM PROJEVU 1. LEDNA 1953.

„Kupředu, československá úderná brigádo světového pokroku a demokracie, kupředu za splnění pětiletého plánu, za světový mír!“

Kl. Gottwald 1951—1953, str. 239.

268

KLEMENT GOTTWALD PŘI OTEVŘENÍ MUSEA V. I. LENINA V LIDOVÉM DOMĚ 21. LEDNA 1953 V PRAZE.

„Otevření tohoto musea je novým svědectvím nesmírné životnosti Leninových idejí, novým svědectvím vítězného pochodu leninismu světem. A je to především radostné svědectví, že svobodný československý lid, který roku 1945 zahájil novou éru svých dějin, se plně hlásí k Leninovi jako k svému největšímu učiteli, že se hlásí k praporu leninismu jako k svému praporu.“

Kl. Gottwald 1951—1953, str. 242.

269

At je muzeum V. I. Lenina školou koncem světa pro unitovny
 našich lidí.

21. 1. 1953

Gottwaldy

ZÁPIS KLEMENTA GOTTWALDA V PAMĚTNÍ KNIZE MUSEA V. I. LENINA.

„Ano, jsme si dobře vědomi, že jedině proto zvítězil náš pracující lid, jedině proto jsme porazili kapitalismus, poněvadž jsme šli cestou Lenina a jeho největšího žáka a následovníka Stalina. Jedině proto můžeme úspěšně budovat socialismus, že jdeme cestou Lenina a Stalina a že je nám spolehlivou záštitou mocná země Lenina a Stalina, Sovětský svaz. A jedině na této cestě můžeme i dobývat nových vítězství a učinit naši vlast bohatou a šťastnou, i uchránit mír našim krovům.“

Kl. Gottwald 1951—1953, str. 242-243.

270

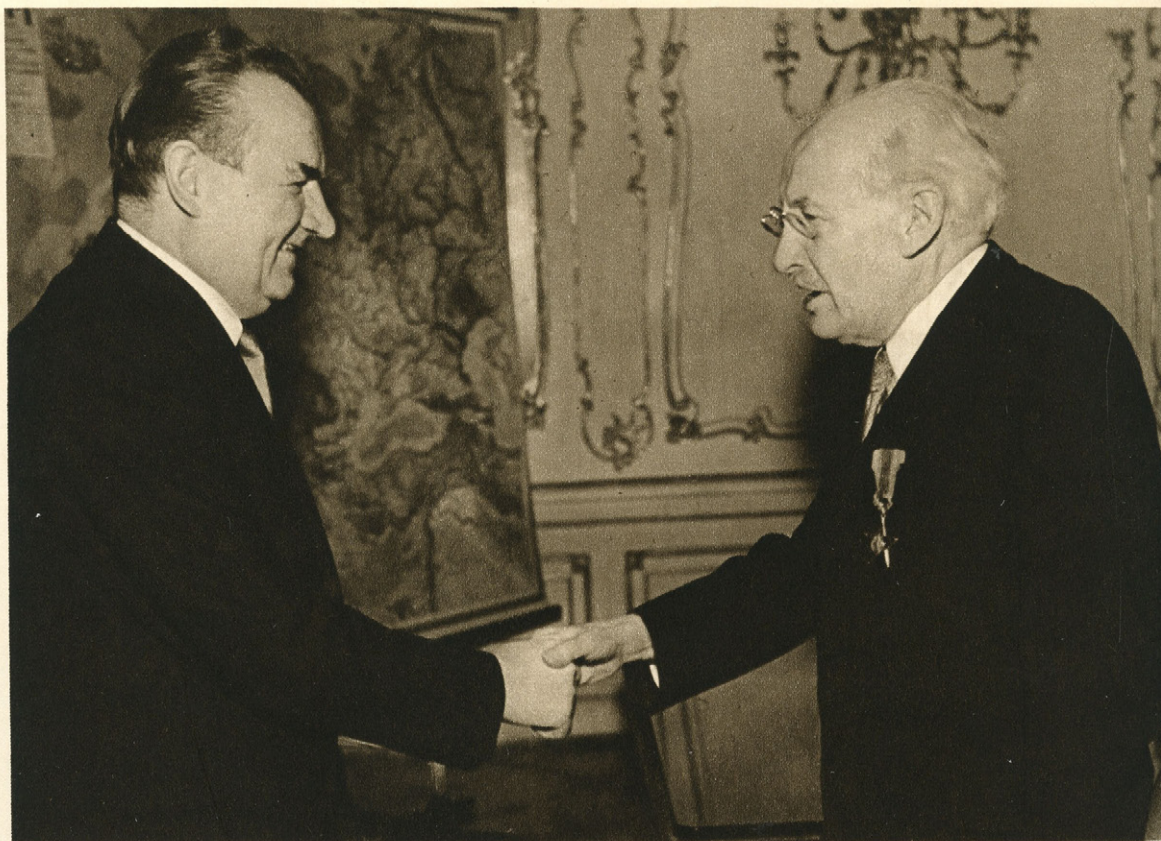

KLEMENT GOTTWALD PŘI PROJEVU V MUSEU V. I. LENINA.

„Dovolte mi, abych v závěru vzpomněl jednoho faktu: Že pod touto střechou v lednu 1912 byl na pražské konferenci, kterou vedl Lenin, zvolen do Ústředního výboru nově utvořené bolševické strany soudruh Stalin. Stalin, největší žák Leninův a nejvěrnější jeho spolubojovník, který se pak stal slavným pokračovatelem v Leninově díle. Stalin, který se stal Leninem dneška. Proto jít Leninovou cestou, znamená jít za Stalinem. A my touto cestou půjdeme, neboť jenom ona vede k míru a k velké a šťastné budoucnosti našeho lidu.“

Kl. Gottwald 1951—1953, str. 250-251.

271

KLEMENT GOTTWALD BLAHOPŘEJE 7. ÚNORA 1953 ZDEŇKU NEJEDLÉMU K UDĚLENÍ ŘÁDU BUDOVNÍ SOCIALISTICKÉ VLASTI.

272

PRI ODJEZDU VLÁDNÍ DELEGACE NA POHŘEB J. V. STALINA DO MOSKVY 8. BŘEZNA 1953.

„Odchod soudruha Stalina je nenahraditelnou ztrátou. Jak pro národy Sovětského svazu, tak pro národy zemí lidové demokracie, tak pro pracující lid kapitalistických států. Stalinovo dílo však — stejně jako dílo Leninovo — zůstane nesmrtelné.“

Klement Gottwald

273

KLEMENT GOTTWALD S N. A. BULGANINEM PO PŘÍLETU DO MOSKVVY 8. BŘEZNA 1953.

„Stalinovo dílo, Stalinovo jméno zůstane na věky zapsáno i v dějinách našich národů, v dějinách národů Československa.“

Klement Gottwald

274

KLEMENT GOTTWALD S N. M. ŠVERNIKEM STOJÍ ČESTNOU STRÁŽ U RAKVE J. V. STALINA VE SLOUPOVÉ SÍNĚ DOMU SVAZŮ V MOSKVĚ 8. BŘEZNA 1953.

„...byl to právě soudruh Stalin, který nás vždy učil, že při nižádném neštěstí nesmíme klesat na mysl, nesmíme ztrácet hlavu. Proto budeme plnit Stalinův odkaz i tím, že — byť i s krutým žalem v srdci — vysoko pozvedneme prapor Lenina a Stalina a rázně vykročíme na cestě, kterou nám ukázal Stalin, na cestě výstavby socialismu v naší zemi a na cestě boje za udržení míru.“

Klement Gottwald

275

NA RUDÉM NÁMĚSTÍ V MOSKVĚ 9. BŘEZNA 1953 PŘI POHŘBU J. V. STALINA.

„A myslím, že tam v Moskvě před mausoleem Lenina, a nyní před mausoleem Lenina a Stalina, můžeme těmto dvěma největším geniům lidstva jménem vás všech slíbit, že půjdeme až do konce cestou, kterou nám oni ukázali, že pod prapory Lenina a Stalina půjdeme a dojdeme k socialismu.“

Klement Gottwald

KLEMENT GOTTWALD PŘEHLÍŽÍ ČESTNOU ROTU PO NÁVRATU Z MOSKVVY 11. BŘEZNA 1953.

„Se jménem soudruha Stalina v srdcích plňte vzorně své úkoly, upevňujte kázeň a každodenně prohlubujte své politické uvědomění.“

Klement Gottwald

277

POSLEDNÍ SNÍMEK SOUDRUHA KLEMENTA GOTTWALDA.

„ÚSTŘEDNÍ VÝBOR KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA, VLÁDA REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKE A ÚSTŘEDNÍ AKČNÍ VÝBOR NÁRODNÍ FRONTY OZNAMUJÍ V NEJHLUBŠÍM ZÁRMUTKU STRANĚ A VŠEMU ČESKOSLOVENSKÉMU LIDU, ŽE 14. BŘEZNA V 11 HODIN RÁNO ZESNUL PO KRÁTKÉ TĚŽKÉ NEMOCI PRESIDENT ČESKOSLOVENSKE REPUBLIKY, PŘEDSEDA KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA SOUDRUH KLEMENT GOTTWALD.

NADEŠLY TĚŽKÉ, PŘETĚŽKÉ HODINY PRO ČESKOSLOVENSÝ LID. KRÁTCE PO ÚMRTÍ VELIKÉHO STALINA STÍHÁ JEJ NOVÉ, NESMÍRNÉ NEŠTĚSTÍ. ODEŠEL MILOVANÝ VŮDCE NAŠEHO PRACUJÍCÍHO LIDU, NÁŠ NEJLEPŠÍ A NEJVĚRNĚJŠÍ ŽÁK LENINA A STALINA, PRAVÝ OTEC NAŠÍ SVOBODNÉ LIDOVĚ DEMOKRATICKÉ VLASTI.

279

U RAKVE KLEMENTA GOTTWALDA, VYSTAVENÉ VE ŠPANĚLSKÉM SÁLE NA PRAŽSKÉM HRADĚ, STOJÍ ČESTNOU STRÁŽ ČLENOVÉ POLITICKÉHO SEKRETARIÁTU ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU KSČ.

ODEŠEL SOUDRUH GOTTWALD, KTERÝ VYBUDOVAL A ZAKALIL NAŠI KOMUNISTICKOU STRANU V STRANU NOVÉHO LENINSKO-STALINSKÉHO TYPU.

ODEŠEL SOUDRUH GOTTWALD, KTERÝ UČIL A NAUČIL NÁŠ LID, JAK BÍT KAPITALISTY, VYKORISŤOVATELE, NEPŘÁTELE LIDU A KTERÝ V TOMTO BOJI SJEDNOTIL NEROZLUČNĚ ČESKÉ A SLOVENSKÉ PRACUJÍCÍ.

ODEŠEL SOUDRUH GOTTWALD, KTERÝ NA VĚKY SDRUŽIL NAŠE NÁRODY S NÁRODY SOVĚTSKÉHO SVAZU V NEROZBORNÝ SVAZEK ČESKOSLOVENSKO-SOVĚTSKÉHO PŘÁTELSTVÍ A BRATRSTVÍ.

ODEŠEL SOUDRUH GOTTWALD, KTERÝ PEVNĚ A NEOCHVĚJNĚ VEDL VELIKÝ ZÁPAS NAŠEHO LIDU PROTI FAŠISTICKÝM OKUPANTŮM ZA NÁRODNÍ SVOBODU.

280

ODEŠEL SOUDRUH GOTTWALD, KTERÝ V NAŠÍ VLASTI, OSVOBOZENÉ HRDINSKÝMI SOVĚTSKÝMI VOJSKY, VEDL NÁS K BUDOVÁNÍ NOVÉHO ŘÁDU, V NĚMŽ NEVLÁDNOU JIŽ KAPITALISTÉ, VELKOSTATKÁŘI A ZAHRANIČNÍ IMPERIALISTÉ, ALE DĚLNICKÁ TŘÍDA V BRATRSKÉ JEDNOTĚ SE VŠEMI VRSTVAMI PRACUJÍCÍHO LIDU.

ODEŠEL SOUDRUH GOTTWALD, KTERÝ NÁM OTEVŘEL VELKOU PERSPEKTIVU SVĚTLÉ SOCIALISTICKÉ BUDOUCNOSTI, PERSPEKTIVU MÍRU, BLAHOBYTU A ŠTĚSTÍ LIDU A UČIL NÁS KAŽDODENNĚ, JAK SOCIALISMUS V NAŠÍ VLASTI BUDOVAT.“

Z svolání Ústředního výboru Komunistické strany Československa, vlády republiky Československé, Ústředního akčního výboru Národní fronty k úmrtí Klementa Gottwalda.

281

NEKONEČNÉ ZÁSTUPY PRACUJÍCÍCH SE PŘICHÁZEJÍ ROZLOUČIT SE SVÝM UČITELEM A VŮDCEM.

VŠECHEN NÁS LID VYJADŘUJE NEZMĚRNÝ SMUTEK NAD ÚMRTÍM KLEMENTA GOTTWALDA SVÝMI PROJEVY ÚČASTI STRANĚ A VLÁDĚ.

VLÁDNÍ DELEGACE SVAZU SOVĚTSKÝCH SOCIALISTICKÝCH REPUBLIK, VEDENÁ PRVNÍM NÁMĚSTKEM PŘEDSEDY RADY MINISTRŮ A MINISTREM NÁRODNÍ OBRANY SSSR MARŠÁLEM SOVĚTSKÉHO SVAZU N. A. BULGANINEM.

„Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu, Rada ministrů Svazu SSR a presidium Nejvyššího sovětu SSSR uvědomují s hlubokým zármutkem stranu a všechny pracující o tom, že 14. března v 11 hodin dopoledne zemřel v Praze po krátké těžké nemoci prezident Československé republiky, předseda Komunistické strany Československa, vynikající představitel mezinárodního dělnického hnutí, milovaný vůdce národů Československa a věrný přítel Sovětského svazu soudruh Klement Gottwald.“

Oznámení Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu, Rady ministrů SSSR a presidia Nejvyššího sovětu SSSR.

284

VLÁDNÍ DELEGACE ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY, VEDENÁ PŘEDSEDOU STÁTNÍ ADMINISTRATIVNÍ RADY A MINISTREM ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY ČU EN-LAJEM.

„Soudruh Gottwald byl nejen velkým vůdcem Československé republiky, nýbrž také vynikajícím bojovníkem za světový mír a demokracii. Jeho smrt je nenahraditelnou ztrátou jak pro československý lid, tak pro celý světový tábor míru a demokracie.“

Ze soustrastného telegramu Mao Ce-tunga.

285

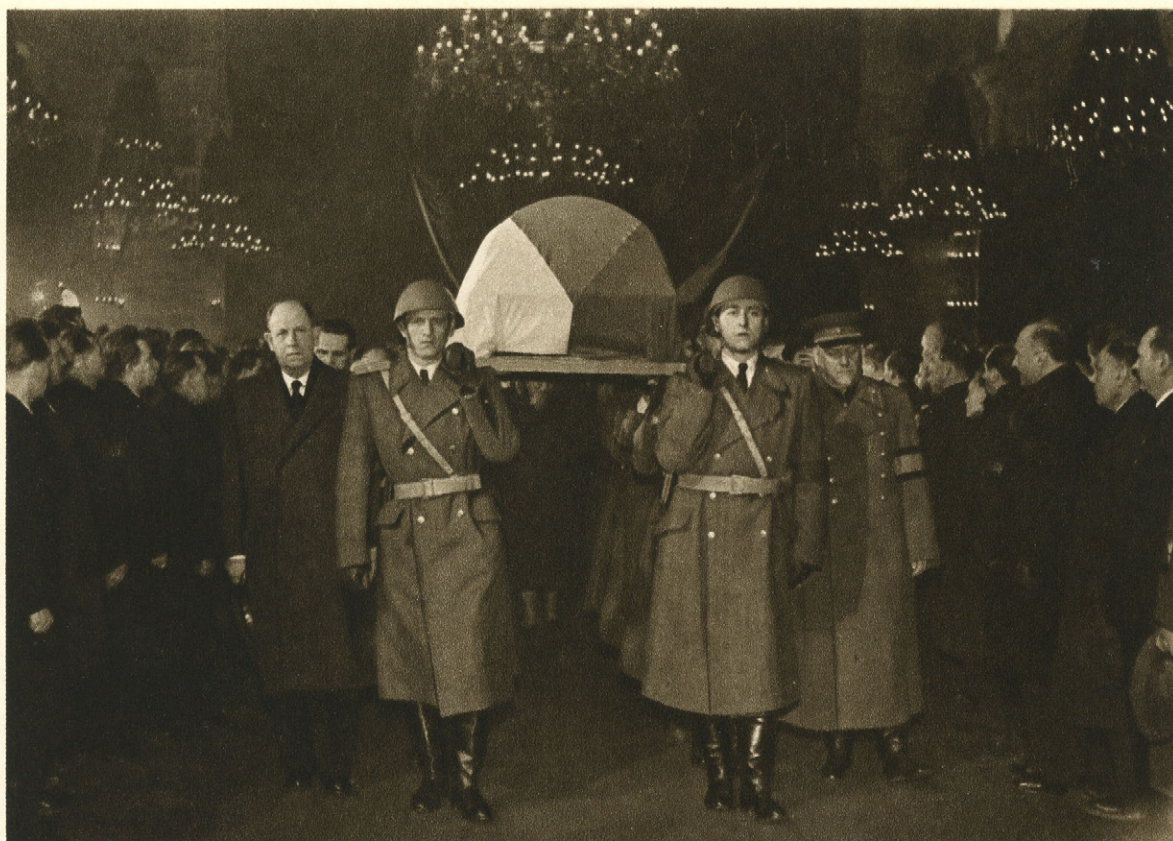

VILIAM ŠIROKÝ SE LOUČÍ JMÉNEM ČESKOSLOVENSKEHO LIDU S KLEMENTEM GOTTWALDEM VE ŠPANĚLSKÉM SÁLE NA PRAŽSKÉM HRADĚ 19. BŘEZNA 1953.

„Na pražském Hradě, kde všechno dýchá novou, slavnou gottwaldovskou dobou, uvědomujeme si ještě silněji své osiření. Ale i v těchto nejtěžších chvílích loučení se soudruhem Gottwaldem na pražském Hradě nebylo by hodno jeho žáků a jeho lidu upadat do beznaděje a zapomínat na odkaz soudruha Gottwalda.

Soudruh Gottwald jako dobrý otec zanechal nám velké a bohaté dědictví, velký a bohatý odkaz. Je na nás, jako na dobrých synech a dcerách, abychom právě dnes slíbili soudruhu Gottwaldovi, že jeho odkaz nepromarníme, že mu budeme v každé době a za všech okolností věrni.“

Viliam Široký

RAKEV SE ZESNULÝM KLEMENTEM GOTTWALDEM JE VYNÁŠENA Z PRAŽSKÉHO HRADU.

POSLEDNÍ PŘEHLÍDKA PŘED VRCHNÍM VELITELEM ČS. BRANNÉ MOCI NA LETENSKÉ PLÁNI.

288

LID SE LOUČÍ S KLEMENTEM GOTTWALDEM NA JEHO POSLEDNÍ CESTĚ PRAHOU.

JMÉNEM VŠEHO ČESKOSLOVENSKÉHO LIDU LOUČÍ SE ANTONÍN ZÁPOTOCKÝ S KLEMENTEM GOTTWALDEM NA VÁCLAVSKÉM NÁMĚSTÍ V PRAZE.

290

„PŘÍSAHÁME TI, SOUDRUHU GOTTWALDE, ŽE TVŮJ VELIKÝ, POSVÁTNY
ODKAZ NEZRADÍME!

PŘÍSAHÁME TI, SOUDRUHU GOTTWALDE, ŽE DÁLE BUDEME UPEVNŮ-
VAT A ZOCELOVAT NAŠI DRAHOU, RODNOU KOMUNISTICKOU STRANU!

PŘÍSAHÁME TI, SOUDRUHU GOTTWALDE, ŽE KOLEM NAŠÍ STRANY,
V PEVNÉM ODHODLÁNÍ SPLNIT TVOJE ODKAZY, SEMKNEME CELOU JED-
NOTNOU NÁRODNÍ FRONTU, VŠECHNY LIDI DOBRÉ VŮLE, MAJÍCÍ NA
ZŘETELI SAMOSTATNOST NAŠÍ VLASTI, VŠESTRANNÝ ROZKVĚT A BLA-
HO JEJÍHO LIDU!

PŘÍSAHÁME TI, SOUDRUHU GOTTWALDE, ŽE ZVÝŠÍME SOCIALISTICKE
SOUTĚŽENÍ, ZVÝŠÍME PRODUKTIVITU PRÁCE, POSÍLÍME OBRANYSCHOP-
NOST NAŠÍ ZEMĚ A VE SPOJENÍ SE SVĚTOVÝM TÁBOREM OBRÁNCŮ MÍRU
VŠECHNY ÚKLADY PROTI MÍRU ZMAŘÍME, MÍR UHÁJÍME!

PŘÍSAHÁME TI, SOUDRUHU GOTTWALDE, ŽE NIKDY NEZRADÍME PEVNÉ
A VĚRNÉ PŘÁTELSTVÍ A SPOJENECTVÍ SE SOVĚTSKÝM SVAZEM, NAŠÍM
OSVOBODITELEM, VELIKOU ZEMÍ LENINA A STALINA, ZÁŠTITOU MÍRU
A POKROKU!“

ANTONÍN ZÁPOTOCKÝ

N. A. BULGANIN PŘI PROJEVU NA SMUTEČNÍM SHROMÁŽDĚNÍ NA VÁCLAVSKÉM NÁMĚSTÍ.

„V těchto truchlivých, těžkých dnech nejste, drazí soudruzi a přátelé, osamoceni. Spolu s vámi jsou národy mohutného Sovětského svazu, veliký čínský lid, pracující země lidové demokracie, všechno pokrokové lidstvo. Tento tábor demokracie a socialismu se upevňuje den ze dne. Je sjednocen a semknut pevným nerozborným přátelstvím, jehož upevňování věnoval mnoho sil náš vůdce a učitel, veliký Stalin, a jeho věrný žák a spolubojovník Klement Gottwald.“

N. A. Bulganin

RAKEV S OSTATKY KLEMENTA GÖTTWALDA JE UKLÁDÁNA DO NÁRODNÍHO PAMÁTNÍKU NA HOŘE VÍTKOVĚ.

PRACOVNA KLEMENTA GOTTWALDA NA PRAŽSKÉM HRADĚ ZTICHLA, ALE DÍLO KLEMENTA GOTTWALDA BUDE VĚČNĚ ŽÍT V SRDCÍCH, MYSLÍCH A ČINECH NASEHO LIDU.

